

Vad har du för träd?

– Övning för elever i årskurs 1-6 (lärohandledning)

I spelet "Vem där?" ska man genom smarta ja/nej-frågor lista ut vem av tjugo tecknade personer som medspelaren gömt. Här används samma spelidé med fotografier på blad av tjugo trädarter.

Syftet med spelet är att träna observationsförmåga med hjälp av de fotografier som ingår och att utöka ordförrådet för hur variationen bland trädens blad kan beskrivas. Spelet kan fungera både som introduktion eller som uppföljning efter att ni varit ute och letat olika träd.

Praktiska tips

Förberedelser: Det behövs två spelplaner/elev. Den ena klipps isär och varje spelare får en spelplan och en bunt kort på blad (d v s den ituklippta spelplanen).

Så här går spelet till: Båda spelarna tar varsitt "hemligt" bladkort ur bunten med kort utan att visa det för den andre. För att försöka lista ut vilket träd medspelaren har gömt undan ställs ja/nej-frågor. Till exempel "Har ditt träd blad med flera småblad?". De träd som går att utesluta efter ett svar kan täckas över med de lösa korten (med baksidan uppåt).

Om spelet används som introduktion till träd, utan att ha pratat om bladens byggnad innan, så kommer eleverna nog upptäcka ett behov av att utöka sitt ordförråd för att kunna ställa bra frågor. Låt eleverna spela en omgång och rita/visa sedan en bild på ett blad och ta upp begrepp som enkla blad, sammansatta blad, bladkant, bladskiva, småblad, handflikigt, parflikigt (se bilder på nästa sida). På sista sidan ger vi fler tips kring arbete med att känna igen trädarter.

Valet av träd

Träden på spelplanen är vanliga i stora delar av Sverige men exempelvis bok finns bara i södra delarna av landet. Två saker om träd som kan vara bra att ta upp som breddning är att:

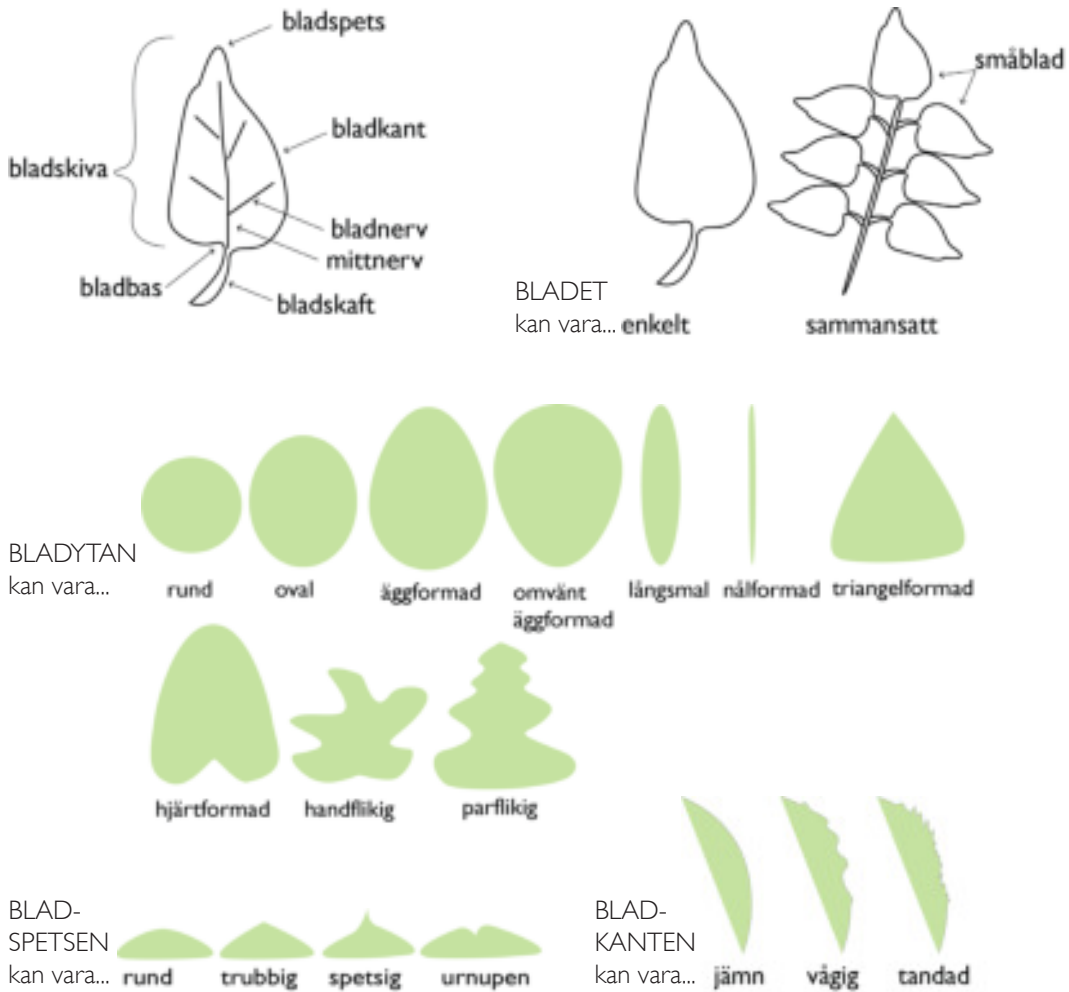
- Träd kallar vi de växter som kan växa sig höga med stam av ved.
- När träden är små kallas de ibland för buskar, eller sly.

Ur Centralt innehåll för årskurs 1–3 och 4–6:

- *Djur, växter och svampar i närmiljön, hur de kan grupperas samt namn på några vanligt förekommande arter.*
- *Hur djur, växter och svampar kan identifieras och grupperas på ett systematiskt sätt, samt namn på några vanligt förekommande arter.*

Bladmorfologi

Blad finns i många olika former. De kan vara enkla med en hel bladskiva (som hos asp) eller vara sammansatta av flera småblad (som hos rönn). Här visas förslag på några bladbegrepp:

Har ditt träd blad som är...? Språkutvecklande undervisning

Med ett större ordförråd kan man kommunicera mer effektivt. Om man är överens om vad orden betyder kan man exempelvis snabbare få svar på sina frågor. Jämför dessa två dialoger:

- Har ditt blad saker som sticker ut åt flera håll?
  - Hur menar du?
  - Jag menar att det inte är helt runt.
  - Mitt blad är inte helt runt.
  - Men sticker det ut en eller flera saker?
  - Alltså bladet är inte helt runt, det är lite ojämnt i kanten...
  - Sticker det ut typ fem gånger från kanten?
  - Aha, då svarar jag nog nej.
-
- Är ditt blad handflikigt?
  - Nej.
  - OK!

Från bild till verklighet

Övningen utgår bara från foton på blad. När man är ute och tittar på växter i verkligheten så finns många fler saker man kan observera. Låt eleverna diskutera vad mer man kan observera hos träd i verkligheten. Här följer några exempel:

Känna på bladen. Almblad är sträva när man drar längs bladskivan. Hasselblad är mjuka och håriga. Lindblad är också mjuka. Bokens blad är blanka.

Titta på trädets form. Var sitter grenarna? Tallen har oftast en krona högt upp, medan granen har grenar ända ned mot marken.

Trädets stam. Björkar har vita stammar, de kan vara spruckna nedtill och ha svarta partier. Bokens stam är grå och slät.

Trädens blommor och frön. Granen har avlånga kottar. Tallkottar är mer runda och spretiga när de spricker upp. Enen har först gröna, sedan blåa "bär". Klubbalen har kottar. Lönnen har "näsor". Kastanjen har taggiga frökapslar som spricker upp och släpper ut bruna kastanjer.

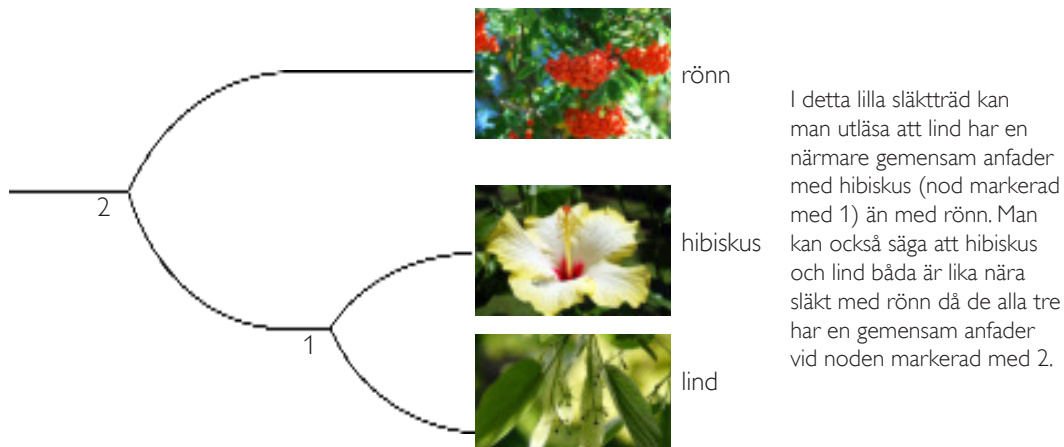
Varierat växtsätt

När ett träd växer och bildar blad så kan de se lite olika ut beroende på när i bladets utveckling man tittar på dem. Ett extremt exempel visas i bilden till höger med blad från en och samma asp. Hos exempelvis små aspar som blivit betade av djur och som skjutit nya skott kan man se detta. Aspar kan få blad med spetsiga bladspetsar på unga skott som haft en snabb tillväxt, medan de mer mogna bladen i stort sett alltid har en mer rund form.

Evolution

Det kan vara bra att känna till att alla träd inte har en gemensam evolutionär historia. När man ritar upp livets utveckling som ett släkträd hittar vi alltså inte alla träd på en och samma gren. Träd är en växtform. De växter som kan bilda vedartade stammar och bli högväxta kallar vi träd. Den typen av växtsätt har uppkommit flera gånger i olika grenar i livets träd. Exempelvis lind ingår i familjen malvaväxter där vi också hittar örter med färgglada blommor. Oxel och rönn ingår i familjen rosväxter.

Tips!

Det är här materialet går att hitta tillsammans med andra övningar på webbsidan:

<https://bioresurs.uu.se/resurser/organismer/arter/>